

**ADVIES VOOR RICHTLIJNEN VOOR HET
MILIEUEFFECTRAPPORT WINDPARK EEMSHAVEN**

6 AUGUSTUS 2001

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES	2
3. INHOUD VAN HET MER.....	2
3.1 Probleemstelling, doel en besluitvorming.....	2
3.2 Voorgenomen activiteit en alternatieven	3
3.3 Bestaande milieutoestand, autonome ontwikkeling en gevolgen voor het milieu	4
3.3.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling.....	4
3.3.2 Natuur.....	4
3.3.3 Landschap.....	5
3.3.4 Veiligheid.....	5
3.4 Vergelijking van alternatieven.....	6
3.5 Leemten in informatie	6
3.6 Evaluatieprogramma	6
4. VORM EN PRESENTATIE.....	7

1. INLEIDING

Millenergy heeft het voornemen om op en nabij het industrieterrein bij Eemshaven een grootschalig windenergieproject te realiseren met een opbrengst van minimaal 250 miljoen kWh per jaar. Er worden tussen de 60 en 100 windturbines van de vermogensklasse groter dan 1,5 MW geplaatst. De molens zullen verspreid staan over een gebied van circa 1000 ha. De in het gebied reeds aanwezige kleinere windmolens worden op den duur vervangen. Het industrieterrein Eemshaven grenst aan de Waddenzee.

Om een grootschalig windmolenpark te realiseren moeten de bestemmingsplannen aangepast worden. Voor het industrieterrein is een partiële wijziging van het huidige bestemmingsplan Noord/Eemshaven nodig. Bij plaatsing van windmolens buiten het industriegebied, zoals in enkele alternatieven aan de orde is, wordt het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Eemsmond gewijzigd. Hierbij is de gemeenteraad van Eemsmond bevoegd gezag. Tevens moet dan een uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan (POP) plaatsvinden. Hiervoor is de provincie Groningen bevoegd gezag. Initiatiefnemer is Millenergy, een joint venture tussen Essent en Koop Holding Europe bv.

Voor de oprichting van installaties voor het opwekken van elektriciteit door middel van windenergie geldt de m.e.r.-beoordelingsplicht als het gaat om meer dan 10 molens of een gezamenlijk vermogen van meer dan 10 MW. De gemeente Eemsmond heeft gezien de omvang van het project besloten tot het doorlopen van de m.e.r.-procedure.

De keuze voor de meest geschikte inrichting wordt uiteindelijk gemaakt door de gemeenteraad van Eemsmond in overleg met Millenergy en Groningen Sea-ports, de beheerder van het gebied.

Bij brief van 30 mei 2001 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Onnelander Courant van 31 mei 2001².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft bij het opstellen van het advies gebruik gemaakt van de inspraakreacties en adviezen⁴ die zij via het bevoegd gezag heeft ontvangen.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Omdat het plangebied grenst aan het PKB-gebied Waddenzee (tevens aangewezen als Speciale Beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn) acht de Commissie een goede beschrijving van de effecten van het initiatief op de aanwezige natuurwaarden in het waddengebied van groot belang. Gezien de aard van de voorgenomen activiteit zijn met name de effecten op pleisterende en overtrekkende vogels van belang. Het gaat daarbij zowel om hinder als kans op aanvaringsslachtoffers.

Een tweede belangrijke aandachtspunt is de invloed op de beleving van het landschap. Om die invloed te beschrijven is het noodzakelijk om de visueel ruimtelijk effecten vanaf verschillende kanten in beeld te brengen.

De Commissie adviseert een meest milieuvriendelijke alternatief samen te stellen door, na het onderzoeken van de effecten van de verschillende alternatieve opstellingen, te bezien of er een optimale opstelling bestaat, waarin de negatieve effecten geminimaliseerd en de positieve effecten gemaximaliseerd worden.

De Commissie wil het belang van een goede samenvatting benadrukken.

3. INHOUD VAN HET MER

De Commissie kan zich grotendeels vinden in de in de startnotitie voorgestelde aanpak en adviseert dat het MER wordt opgesteld volgens deze aanpak. In de onderstaande paragrafen wordt ingegaan op zaken die volgens de Commissie in de aanpak volgens de startnotitie nog ontbreken of onderbelicht blijven.

3.1 Probleemstelling, doel en besluitvorming

De aan het plangebied grenzende Waddenzee wordt beschermd onder de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, de Natuurbeschermingswet en de PKB Waddenzee. Geef op kaart de exacte begrenzing van de beschermde gebieden aan. Ga in op de consequenties van deze beschermde status. In §3.3.2 wordt ingegaan op de beschermingsformules vanuit de Vogelrichtlijn.

Kort geleden is deel 1 van de nieuwe PKB Waddenzee gepubliceerd. Het is waarschijnlijk dat deze PKB zal vigeren tegen de tijd dat het voornemen gerealiseerd wordt. De Commissie onderschrijft daarom het voornemen (startnotitie blz. 7) om het in deze PKB opgenomen afwegingskader toe te passen⁵.

Geef op kaart de in het POP aangewezen gebieden als (potentieel) windmolenpark aan de west en zuidkant van de Eemshaven aan.

⁵ Hier wordt ook op aangedrongen door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, zie inspraak nr. 5

Ga in op de Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW), het recent tussen Rijk en provincies afgesloten convenant ten aanzien van windenergie.

3.2 Voorgenomen activiteit en alternatieven

Voorgenomen activiteit

Ga in op de door Groningen Seaports gewenste koppeling van de turbines aan de bestaande infrastructuur en leidingenstroken en geef de consequenties aan voor mogelijke opstellingsalternatieven. Onderbouw de stelling op blz. 10 van de startnotitie dat een koppeling aan de bestaande infrastructuur de beste garantie levert voor een afgewogen landschappelijke inpassing⁶.

Ga in op de windsnelheid op ashoogte (in plaats van het windaanbod op 30 m hoogte op blz. 17 van de startnotitie).

Ga in op de keuze voor turbines. In de startnotitie wordt onder 'specificatie windturbines' nog vrij veel opengelaten in verband met de mogelijke vorderingen in de stand van de techniek en certificering ten tijde van de daadwerkelijke uitvoering van het project. Geef aan wat deze onzekerheid betekent voor de verschillende aspecten van de effectbeschrijving.

Besteed aandacht aan de verhouding tussen de lengte van de mast en de rotorbladen. Besteed aandacht aan de kleurstelling.

Ga in op de afbraak van de reeds bestaande turbines (incl. fundamenten) en de eventuele fasering van de activiteiten. De kans bestaat dat tijdelijk 2 parken door en naast elkaar bestaan. Hoe lang kan deze situatie duren? In hoeverre worden de nieuwe molens beïnvloed door de oude, qua opstelling, energieopbrengst, belasting⁷ en geluid?

Ga in op de consequenties van nieuwe industriële vestigingen op het industrieterrein. Worden bij voorbaat plekken gevrijwaard van molens, of worden molens verwijderd als er een nieuwe vestiging komt? Wat betekent dit voor de samenhang van de opstelling?

Alternatieven

Zijn er nog andere alternatieven denkbaar als wordt afgestapt van de koppeling aan de bestaande infrastructuur?

Voeg een alternatief toe, waarin het gebied wordt ingevuld met het maximaal mogelijke aantal molens.

Meest milieuvriendelijke alternatief

De Commissie adviseert actief een meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) samen te stellen door, na het onderzoeken van de effecten van de verschillende alternatieve opstellingen, te bezien of er een optimale opstelling bestaat,

⁶ In inspraak nr. 5 van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wordt deze stellingname prematuur genoemd

⁷ Turbines laten een zog met turbulentie los die voor de achterliggende turbines een extra belasting opleveren. Indien hiermee geen rekening wordt gehouden kan een onveilige situatie ontstaan.

waarin de negatieve effecten (op natuurlijk leefmilieu en landschap) geminimaliseerd en de positieve effecten gemaximaliseerd worden.

Op pagina 10 wordt gesteld dat vogeltrek geen aanleiding is om te variëren in het voorgestelde patroon. De Commissie adviseert om dit in het mma wel te overwegen. Daarnaast kan bij het mma bekeken worden hoe de kans op aanvaringsslachtoffers onder vogels kan worden verkleind (bijvoorbeeld zwakke verlichting).

3.3 Bestaande milieutoestand, autonome ontwikkeling en gevolgen voor het milieu

3.3.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Beschrijf de aanwezige wezenlijke waarden van de Waddenzee. Hier wordt verder op ingegaan in §3.3.2.

Beschrijf de bestaande toestand en de te verwachten ontwikkelingen in het industriegebied en het aangrenzende landbouwgebied. Ga in op het te ontwikkelen kassengebied aan de zuidzijde van het industrieterrein en de consequenties die dat heeft voor een eventuele plaatsing (of andersom, de consequenties van het plaatsen van turbines voor de eventuele ontwikkeling van het kassengebied).

Waar relevant voor de beschrijving van de gevolgen voor het milieu dienen ook de aan het plangebied grenzende gebieden, zoals de Waddenzee, het Eems-Dollard estuarium en de Duitse en Nederlandse Waddeneilanden in de beschrijving te worden betrokken.

De Commissie heeft vernomen dat er bij Essent een evaluatie van de visueel ruimtelijke effecten van de huidige opstelling aanwezig is. Het is raadzaam de resultaten hiervan in het MER samen te vatten, en deze te gebruiken bij de beschrijving van de effecten van de voorgenomen activiteit.

Ga in op de opbrengsten, de (hoge) draaisnelheid van de wieken, de relatief hoge geluidproductie en de verschillende draairichtingen van de huidige turbines.

Ga in op de bestaande woningen in het plangebied.

3.3.2 Natuur

Rode lijst soorten

In de ruigten en moerasvegetaties broeden verschillende soorten broedvogels die voorkomen op de Rode Lijst, zoals bruine kiekendief, strandplevier, velduil, grauwe kiekendief, visdief en roerdomp. In het MER dienen aantallen en verspreiding te worden vermeld en de effecten van de autonome ontwikkeling (het geleidelijk volbouwen van het industriegebied) te worden beschreven.

Vogelrichtlijn

In de aangrenzende Waddenzee verblijven het gehele jaar grote aantallen wadvogels. Mede daarom is het gebied als Speciale Beschermingszone (SBZ) aangewezen in het kader van de EU-Vogelrichtlijn. Het is mogelijk dat de

voorgenomen activiteit van invloed is op de avifaunistische waarden, zodat de volgende stappen dienen te worden doorlopen:

- nagaan of door de ingreep wezenlijke waarden worden aangetast (bijvoorbeeld getijdetrek van voedselgebieden naar hoogwatervluchtplaatsen);
- zo ja, of er (locatie)alternatieven zijn die geen aantasting veroorzaken;
- indien er geen alternatieven voorhanden zijn dient de maatschappelijke noodzaak van het initiatief te worden aangetoond;
- aangegeven dient te worden welke compenserende/mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen.

Eemshaven is vermoedelijk de locatie met de meest gestuwde (geconcentreerde) trek in Noord-Nederland. Hierover is veel gedetailleerde informatie verzameld⁸. Het is van belang deze informatie te gebruiken bij het inschatten van de hoeveelheid aanvaringsslachtoffers per inrichtingsalternatief, en eventueel om mitigerende maatregelen te ontwikkelen.

Geef aan in hoeverre bij de huidige molens vogelaanvaringen plaatsvinden.

3.3.3 Landschap

In hoeverre spelen bij de opstelling van de turbines landschappelijke overwegingen een rol, naast praktische overwegingen zoals liggend aan bestaande infrastructuur en elkaar zo weinig mogelijk hinderend wat betreft windvang, turbulentie etc?

Neem een ruime omgeving⁹ in acht bij de beschrijving van de visueel ruimtelijke effecten. Beschrijf de effecten vanuit zee, de Nederlandse en Duitse Waddeneilanden en vanuit standpunten op het land, ook vanuit de aangrenzende Duitse gebieden. Onderbouw de beschrijving met “geijkte” beeldsimulaties.

Ga in op de zichtbaarheid vanuit de bebouwde omgeving (bijvoorbeeld Roodeschool, Uithuizermeeden, Uithuizen, Hefswal etc.) (parkeffect) en de zichtbaarheid voor de voortbewegende waarnemer langs de infrastructuur waarlangs de turbines geplaatst worden (lijneffect).

3.3.4 Veiligheid

Geef aan of er veiligheidsproblemen zijn te verwachten bij het bouwen van de turbines op de dijken.

Ga in op de vliegbewegingen van sproeivliegtuigen en helikopters vanuit het door defensie gebruikte terrein.

Besteed aandacht aan de mogelijkheid van brand, rotorbladbreuk, ijsafwerping en elektrische storingen. Zijn er risico's voor omwonenden, gebruikers van het gebied, passerend verkeer en omliggende gebouwen? Zo ja, welke veiligheidszone moet rond lijnopstellingen of clusters in acht worden genomen?

⁸ Relevante literatuur o.a.:
Koffijberg K. & Koffijberg H. 1987. Verslag van de trektellingen in de Eemshaven in het voorjaar van 1985/86. Holwierde.
LWVT/SOVON 2001. Vogeltrek over Nederland in 1981-93. Schuyt & Co, Haarlem [in druk].

⁹ De turbines zijn waarschijnlijk verschillende dagen per jaar zichtbaar tot op 30 km afstand

In welke mate stellen deze risico's randvoorwaarden aan de realisering van het windmolenpark?

3.4 Vergelijking van alternatieven

In de startnotitie wordt gesproken over de aanwezigheid van enkele woningen. Bij de beoordelingscriteria wordt hierop echter niet ingegaan. Indien woningen aanwezig zijn in het plangebied is het van belang zaken als geluidsbelasting en slagschaduw mee te nemen in de beoordeling.

Ga ook in op positieve effecten. Geef bijvoorbeeld aan in hoeverre het nieuwe park een verbetering is ten opzichte van het bestaande park.

3.5 Leemten in informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kon worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties zijn van het gebrek aan milieu-informatie. Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

3.6 Evaluatieprogramma

De gemeente Eemsmond moet bij het besluit over het bestemmingsplan aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat Millenergy in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

De Commissie beveelt op voorhand aan om in het evaluatieprogramma op te nemen:

- de bijdrage aan duurzame energievoorziening;
- de effecten op de vogelstand;
- de zichtbaarheid van het windmolenpark;
- de ontwikkeling van de beleving van het windmolenpark in de tijd, bijvoorbeeld door middel van een eenvoudig belevingsonderzoek dat enkele keren wordt herhaald.

Voorts adviseert de Commissie om periodiek op gestandaardiseerde wijze te zoeken naar vogelslachtoffers. In het geval van een onacceptabel aantal slachtoffers dienen nieuwe mitigerende maatregelen te worden ontwikkeld.

4. VORM EN PRESENTATIE

Samenvatting

Het MER moet een samenvatting bevatten die voor de besluitvormers en insprekers als zelfstandig document leesbaar is en een goede afspiegeling vormt van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals de alternatieven, de belangrijkste milieugevolgen, de uitkomst van de vergelijking, het voorkeursalternatief en het MMA.

Beknopt MER

De Commissie adviseert het MER zelf zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens, berekeningen en uitwerkingen niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar (onder duidelijke en expliciete verwijzingen) in een bijlage op te nemen.

Kaart- en foto materiaal

Voor een goede beoordeling van het MER is het noodzakelijk om één of meer overzichtelijke detailkaarten op te nemen. Belangrijk is met name om een kaart op te nemen waarin het plangebied in een ruimere regionale context wordt geplaatst, inclusief relevante Nederlandse en Duitse waddeneilanden en het naburige Ost-Friesland (D.).

Ook is het belangrijk om een kaart op te nemen met de precieze begrenzing van het PKB Waddengebied en het gebied dat als speciale beschermingszone is begrensd in het kader van de EU-Vogelrichtlijn.

Tevens adviseert de Commissie recente en gedetailleerde kaarten op te nemen in het MER, waarop de oude situatie (huidige windmolenpark(en)) en de verschillende alternatieven duidelijk afleesbaar zijn. Ook is het raadzaam een aantal duidelijke foto's van de huidige situatie op te nemen.

Presentatie

Bijzondere aandacht verdient de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De vergelijking dient inzichtelijk te worden gepresenteerd, bij voorkeur met behulp van tabellen en figuren.